

UDAL KIROL ESKOLA
Iñigo Gallaga

Sarrera

Azken 15 edo 20 urteetan inoiz garau diren ekimen batzuen ostean, Udal Kirol Eskolaren (UKE) kontzeptua egun indar bereziz sortu da Bizkaiko udalerrri batzuetan kirolean hasteko egungo egituraren alternatiba modura.

Alabaina, horrelako kirol-eskolak zehazteko era guztiz ezberdina da non gauzatzen diren kontu eta, baita, eragile guztiz ezberdinen arabera, non garatzen den kontu. Beste alde batetik, euskal kirol-sistemaren ideiak bildurik dituen Kirolaren Euskal Planean (KEP planean) Udal Kirol Eskolaren kontzeptu hau aipatu ere ez egitea ez da planteamenduak bateratzeko batere lagungarria.

Nahaste-egoera hau ikusita, Bizkaiko Aldundiak zenbait federakunderekin batera modakoa den eragile berritzaile hau aztertze prozesua abiarazi du Udal Kirol Eskolaren eremu bateratuagoa lortu nahirik, hura gure probintziako hainbat udalerritan garatu ahal izan dadin.

Solasaldi hau aztertze-prozesu horren barruan sartuta dago, lagungarria delako.

Bizkaian kirolean hastea

Bizkain kirolean hasteak hiru funtsezko antolakuntza-egitura ditu oinarri.

- Eskola-kirola
- Udal kirola
- Klub-kirola

Eskola-kirola

Eskolan kirolean hasteari dagokionez, KEP planean bereziki aipaturik dago Heziketa Fisikoko irakasgaiaren eta eskola-ordutegitik kanpoko kirol-jardueren arteko lotura falta. Gainera, plan horretan aipatuta dagoenaren arabera, boluntarioek ia bakarrik eusten dieten eskolaz kanpoko kirol jardueretarako baliabideak falta dira, hau da, gehiago behar dira.

Guk gainera egiaztatu dugunez, oso kirol-instalazio gutxi daude ikastetxeetan, eta, gainera, eskasak dira. Era berean, begirale eta irakasle gehiago behar dira. Hori guztia

dela eta, eskolaz kanpoko kirol-eskaintza oso urria da. Gainera, ikusi dugunez, ezberdintasun handia dago irakaskuntza-sistema publikoaren eta sistema pribatuaren artean: azken sistema hori askoz hobeto zuzkiturik dago orokorrean. Horren guztiaren ondorioz, ikastetxeetan gertatzen den kiroleko hastapena eskura dauden baliabideek oso baldintzaturik dago. Gehienetan futbolean eta saskibaloian bakarrik hasten da. Kirol-espezialitate horiek gainerako modalitateek batera baino askoz parte-hartzaile gehiago bildurik dituzte beren aldetik. Kontutan hartu behar denez, bi modalitate horiek alde batera utzita, Bizkaian dauden ia 400 ikastetxeetarik 6 ikastetxe publiko baino gehiago erregistraturik dauden lau kirol bakarrik daude,

Udal kirola

Udaletan kirolean hastea gero eta ohikoago bihurtu da azken urteetan, eta eskolan kirolean hastearen udal alternatiba bezala gauzatu eta gauzatzen ari da. Beraren ezaugarri nagusia askoz hobeto zuzkituriko kirol-instalazioak aprobetxatzea da, udal kiroldegietan euren normalean sartuak. Alabaina, kirolean hasteko eredu hau zehazten den era oso jarduketa-eredu ezberdinei dagokiena da, eta, bereziki, udalerrikiroleko teknikariak kontratatzea bereganatzen duen erari begirakoa, edo udalerrikiroleko klub edo elkarteekiko harremanetarako eta, baita, batzuetan, federakundeekikoetarako eurekikoetarako erabiltzen duten erari begirakoa.

Beste alde batetik, guztiarekin ere, espero bezala, udal instalazio askok ezin dituzte arraunketarako eta beste kirol zehatz batzuetarako ekipamenduko beharrianak estali, eta haiek kirolean hasteko egiturarik tradiziokoaren inguruan antolatu behar dira, kirol-kluben inguruan alegia

Kirol-klubak

Betidaniko berezko egitura honetan garatu da kiroleko hastapena, kirolean hasi denez geroztik. Azken urteetan haren ibilera eredu oso zalantzatan jarri da. Izan ere, etekinari begirako orientazioa bestelako orientazioei nagusitu zaie orokorrean. KEP planean onarturik dagoenez, klubak funtsezko eragileak dira kirolaren euskal sisteman; hala ere, kasu askotan ez dute jakin gizartearen kirolari begirako egungo beharriaz erantzuten, parte hartzeko kirolari dagokionean bereziki. Alabaina, azkenean esan behar denez, haien inguruan biltzen diren giza baliabideak aprobetxatzeko era aurkitu behar da eta horretarako deialdi argia egin gura dugu. Izan ere, hori praktikan gutxitan hartu dute udal erakundeek kontutan.

Bizkaiko udal kirol-eskolen ereduak

Egun gure probintzian udal kirol-eskolen honako 3 eredu hauek daude:

- Ikastetxeetan sarturiko UKE, federakundeek parte hartzen dutena.

- Udal kirolean sarturiko UKE, federakundeek parterik hartzen ez dutena.
- Kirol-kluben alternatibatzako UKE, federakundeek parte hartzen dutena.

1. eredua. Ikastetxeetako UKE, federakundeek parte hartzen dutena

Mota honetako UKE eredu nagusia Bilboko Udalak 2000n abioan jarrikoa da. Aipatu eredua hiriko ikastetxeen inguruan egituratuta dago, kirol-federakundeetan bermaturik. Izan ere, beroriek dira proiektua benetan garatzen dutenak, lankidetzaz hitzarmena sinatzen dutenak alegia.

Bilboko Udalak, aipatu hitzarmenaren bitartez, zenbait kirol-irakasle dakarten gastua bere gain hartu du. Kirol-irakasle horiek, esku hartzen duten federakundeek koordinaturik, kirolean hasteko lana garatuko dute beraien zerbitzuak eskatzen dituzten ikastetxeetan, baldin eta beroriek irakaskuntza-sare publikoari atxikirik badaude. Leondik ekarritako eredua da ari garena. Han ikastetxeei begirako UKE eredu hau modu egonkorrean dabil 1988az geroztik. Hango eredua, baina, Bilbokoaren oso bestelakoa da: Leongo eskaintza zabaltzen da ikastetxe pribatuetara ere, eta programa udalak berak koordinatzen du, non 144 kirol-irakasle beren koordinatzaileekin batera agertzen diren kontraturik, kirol-federakundeek zuzeneko parterik hartu gabe...

Eskolako UKE mota hau ikastetxeetako instalazioetan bertan garatzen da. Kirol batzuek, esate baterako, pilotak, ikastetxeak dauden auzoetako kirol-ekipamenduak erabiltzen dituzte.

Orokorrean, ekimen honek bere planteamenduan hutsune handiak agertzen ditu. Lehenik, eskaintza gauzatzeko bidegabekeria aipatu behar da. Izan ere, eskaintza gauzatzeko, ikastetxeek eurek beren ekimenez eskatu behar dute federakundeko irakasleen presentzia, auzo edo barrutika egituraturiko udal sustapeneko planari jarraitu gabe. Horregatik, antolatuz ez dauden edo horrelako kezkarik ez duten zuzendaritza-taldeak dituzten ikastetxeetako ikasleak programatik kanpo geratuko dira jakin ere egin gabe. Beste alde batetik, UKE esku hartzen duten kirol-federakundearen inguruan bakarrik antolatzen da eta udal erakundeak klub edo elkarteak hasieratik eta filosofiaz baztertzen ditu, nahiz eta azken batean hiriko modalitate bakoitzerako berezko gizarte laguntza eurek ordezkatzeko dute. Gezurra badirudi ere, federakundeek erakundeak berak hasieran baztertutako elkarteoi UKE eskolari loturiko ikastetxeak antolatu eta koordinatzea eskuordetzeko joera dute, eta klubeko hurrek eurek UKEkoekin irakasleak kasu askotan konpartitzen dituzte, eta lan-ildo berberari jarraitzen diote. Gainera, gezurra iruditzen arren, UKE eskatu ez duten ikastetxeetako hurrek klubari atxiki beharra dute eta beste auzo UKEdun batzuetako umeek irakasle berberekin ere doan dute jardura beraren garapenagatik diru asko ordaindu behar dute. Beste alde batetik, eredu honen lau ibilera-urteetan erakutsi denez, ez da ia ezelan ere instalazioen hobekuntzarik aurreikusirik, eta instalazioek ikastetxeen euren guztiz menpean dira, orokorrean oso urriak edo, are, ez daudenak direla. Ez da udal

kiroldegietako instalazioak erabiltzeko planik koordinatzerik lortu. Kiroldegi horietarik asko ikastetxeen euren ondoan daude.

Ildo horretatik etorkizuneko ekimen posibleetarako kontutan hartu behar denez, gero eta kirol-modalitate gehiagorekin lan egiten den eredu jarri denetik inoiz ez dute erakundeek eskola hauen guztien ibilera era bateratuan koordinatzeko interesik agertu. Kirol bakoitzak bere jardura bere irizpide bereziei jarraiki garatzen du, lehiaketa eta antzeko alderdiak guztiz ezberdin bideraturik, udalak ildo horretatik inolako agindurik eman gabe. Orokorrean esan behar denez, haurrek ez dute eskola-lehiaketan parte hartzen, beroriek bertan parte hartuz gero konpromiso handiagoa hartu behar baitute, praktikan, eskolen arduradunek. Horrek dakarrenez, orokorrean ez dute egindako modalitatearen inguruko kirol-igurikapenik. Hori ez dator KEP planak proposaturiko ildoarekin bat. Izan ere, KEP planean oso argi azalduta dago ezen hastapeneko kirola gazte trebeenentzat etekinerako kirolerako aukera kontutan hartuta azaldu behar dela.

Azkenean, adierazi behar da planteamendu honen "legezkotasuna" ez dagoela oso argi. Hura beste udalerrri batzuek, hala nola, Sestaok, Aldundiei kirolaren zati honen garapena mugatu zien eskola-kirolari buruzko dekretua onetsi eta gero utzi zuten.

2. eredu. Udal kirolean oinarrituriko UKE, federakundeek parte hartzen ez dutena

Eredu hau Leioan, Sestaon eta Mundakan ikus daiteke. Udalok kirolean hasteko lana bere gain harturik dute osokiro, eta udal instalazioak eurak kirol-eskolen eskura jartzen dute, ikastetxeak alde batera lagata orokorrean. Eredu honek, erakundeak era batera edo bestera zuzenean kontratatutako irakasleekin, aurretik aritu garen eskola-ereduak baino askoz kiroleko hastapen baliabidetan hobea garatzen du. Udalak berak kiroleko hastapena zuzentzeko hartutako erantzukizuna dela eta, funtzionarioek koordinatu behar dute udal eskolen ibilera osoa, eta federakundeek ez dute lan horretan parterik hartzen. Izan ere, udalak ez du haiekin inolako lankidetzaz hitzarmenik sinaturik. Eredu hau zalantzatan jarri dute udaletako beste arduradun batzuek, erakundeak kontratazio asko eta asko egin edo diru anitz ekarri behar duelako. Batzuen ustez, hori ez da komeni eta horrelako langileen gastua udal kirol-elkarteek eurek ordaindu behar dute. Horregatik bereziki, praktikan, kasu askotan mota horretako UKEak enpresa kirol-zerbitzugileei azpikontratatu zaizkie. Epe luzera ikusita, askotan ez dira bat izaten berorien eta hastapen-lan horren zati bana ustez zuzendu behar zaien klubak planteamenduak. Izan ere, gehienetan enpresa horiek instalazioak eurak kudeatzeko era ezberdina baliatzen dute entrenamendu-ordutegien erreserbari eta beste hainbat gauzari dagokienean.

3. eredu. Kirol-klubak alternatibatzako UKE, federakundeek parte hartzen dutena

Barakaldo udalerrriak bultzaturiko eredu da eta egun 4 kirol-modalitate harturik ditu barnean: pilota, atletismoa, tenisa eta igeriketa. UKEen zati zein kirol den azaltzeko irizpideek modalitate zehatzak ikastetxeetan garatzeko aukera dute oinarri. Horrela,

udaleko arduradunen iritziz eskola-instalazioetan oso ondo garatu ahal diren espezialitateak, hala nola, eskubaloia, haien inguruan antolatu behar dira. Udalak ikastetxeek beren egitura-beharrizanengatik iritsi ezin dituzten espezialitateei heldu behar die,

UKE eredu honek dagokien kirol-federakundeei parte harraraztea funtsezko ezaugarri du. Izan ere, udalak haiekin lankidetzaz hitzarmena sinatzen du eta, beronen bitartez, eurei kirol-eskola koordinatu eta antolatzea eskuordetzen die gerora eskolaren ardura hartuko duten beharrezko langileak kontratatzeako beharrezko dituzten ekonomi baliabideak eman. Udalak eskolak ikuskatuko ditu eta, hasiera batean, behintzat, ez dute kontratatutako langileekiko lan-erantzukizunik izango, beroriek federakundeen menpean bakarrik egongo baitira zehazturikoaren arabera.

Aurretik kirol-kluben eskuetan izandako kirol-hastapeneko eskolak neurri handiagoan egituratu, zuzkitu eta antolatzen dituen eredu hau zalantzatan jarri ahal da, ez baitakigu zein lekutan geratzen diren klubak eurak planteamendu honen ostean. Izan ere, klubek biltzen dute, azken batean, udal eskola arduratzen den kirol-modalitate honen inguruan udalerrian parte hartzen duen gizarteko berezko jendea. Egiturari buruz zehazturikoa kontutan harturik, klubek UKEetan hasitako haurren ardura beroriek 16 urte bete eta haietatik alde eginda hartzen dute soilik, eta ez dute bi egituretan lan egiten duten pertsonen artean partikularki sortu ahal diren harremanetatik haragoko loturarik UKEekin.

Bizkaiko UKE eredu baterantz

Ez da erraza UKE eredu batera iristea, dauden ereduak askotarikoak eta eredu bakoitzean inplikaturiko eragileak oso ezberdinak baitira. Hala ere, gure ustez proposatzen den edozein UKE eredu berritan kontutan hartu behar diren zenbait hausnarketa egin behar dira:

- Aurkezturiko hiru ereduetarik bitan federakundeek egiten duten koordinazioa ez da epe luzearako benetako koordinazioa: federakundeek izendaturiko pertsona zehatzek zuzendu eta koordinatzen dituzte, azkenean, UKE horiek, eta **Federakundea erakunde sinboliko gisara geratzen da. Hala ere, horren bitartez kasu batzuetan konponbidea ematen da langileak kontratatzeak udalentsat ekartzen duen arazorako.**
- Ekimen berrien kasuko aholkulari lan beti posiblea alde batera utzita, kirol modalitate zehatz batzuk berreskuratzeko garrantzitsua da, baina, federakundeen eginkizuna. Izan ere, askotan, udalerrian bertan ez da egoten UKE eskola bultzatzeko gai den jende talderik. Arrigorriagako, Leioako eta beste udalerririk zehatz batzuetako pilotaren adibideak oso baliozkoak dira ildo horretatik. Baina gerora begira beharrezko helburua honakoa da: federakundearen lanaren ordean, UKE berriaren inguruan klub bezala sortzen den taldea baliatzea.

- -Udalerri bakoitzak egun bere aldetik erantzuten dion alderdi problematikoa da UKEak zuzentzen dituzten langileak kontratatzea norberaren gain hartzen den era. Nolanahi ere den, gure ustez, udalerriek ardura handia hartu behar dute lan-zuzenbidearen arloan indarrean dauden legeak betetzeko. Gainera, logikoa bide denez, erakundea ezin da langileok dakarten erantzukizun subsidiariorik askatu, salbuetsita hainbat kirol-federakunderekiko eta bestelako zenbait federakunderekiko lankidetzaz-hitzarmenak sinatzen diren arren ere. Halaber, gure aburutan, erakundeek ez dute federakundeek irakasleak irregularki sasikontratatzea bultzatu behar; eta horixe gertatzen ari da dagoen UKE ereduetakoren batean. Hori nekez saihestu ahal dute federakundeek eurek. Izan ere, dagoen aurrekontua dago, eta irakasleen neurririk gabeko ordu kopurua estali behar da horren ordainez.
- Gure ikuspuntutik, eta gure ustez, jarraitu beharreko helburua udal klubak eurak UKEak behar bezala eurek gauzatzeko beharrezko dituzten baliabideez eta prestakuntza nahikoaz zuzkitzea da, eta irakasleen kontratazioak ere euren ardurapean uztea. Horrelakorik gertatuz gero, udal erakundeek ez lituzkete UKEon ibilera eta programak ikuskatu beharko, eta ibilera horren arabera izango litzateke UKEontzako laguntza eta baliabide-zuzkidura.
- Udalerri bat zenbait UKEz zuzkituz gero, garrantzitsua da beroriek erakundeak berak koordinaturik egotea eta kirol-modalitate guztietan amankomunekoak diren eta amankomuneko ideietan oinarriturik dauden ibilera-irizpideei jarraitzea. Praktikan, horretarako, udaleko UKE-koordinatzailea izendatu beharko da, UKEen arduradunekin aldizka bildu behar izango duena.
- KEP planari jarraiki, funtsezkoa da UKEei buruzko planteamendua hastapeneko kirolari begira bakarrik orientaturik ez egotea: planean sartuta egotekoa da etekinerako kirolerako aukera ere, trebeak diren eta kirola arlo honetan egin gura duten haurrentzakoak.
- UKE formatua edozer dela ere, garrantzitsua da udal kirol-instalazioak hobetzeko plan bat egituratzea, beroriek ikastetxeen barruan, auzoetan ala udal kiroldegietan dauden kontutan hartu gabe. Edozein kasutan, beharrezko eta funtsezko helburua UKE eskola ahalik eta egitura-baldintzarik hoberenetan gauzatzea da.
- Bilbon eta beste hiribildu nagusietan UKE-modalitate bererako zenbait "aulario" sortu behar dira. Horrelakoetan, garrantzitsua da aularioak zentzuz banatzea. Horretarako, auzo eta barruti guztiak kontutan hartu behar dira udal erakundeak berak sinaturiko koherentziazko diseinua hartu behar da abiapuntu.
- Kirol-modalitate baten inguruko kultura oso finkaturik dagoen udalerri txikietan, esate baterako, arraunketa horrela dagoen Elantxoben, kontutan gartu behar da espezialitate berriak ezartzeak modalitate historiko horren edo horien gainean izan ahal duen eragina, arraunketan ibili ahal den haur kopurua txikia baita. Normalean, UKE eskolaren bitartez indarberritu behar dira jatorrizko modalitateok mantentzen dituzten egiturak. Beste kirol batzuei begira kontutan

hartzeko aukera da UKE eskola astialdiari begirakoagoa den eta, esate baterako, oporrekin eta lantzean behingo bidaiekin oso loturik dagoen alternatiba bihurtzea (mendia, eskiatzea...).

- UKE formatua edo zer dela ere, garrantzitsua da, gure iritziz, udal erakundeak UKE eskola etengabe indartzeko urratsak egitea. Ildo horretatik, garrantzizkoa izan daiteke UKE orotako kide guztiak elkarrekin harremanetan jartzeko ikasturtearen bukaerako jaia antolatzea; kirolariak ezezik, teknikariak, klubak zuzendariak, udaleko arduradunak eta beste asko ere.
- Azkenik, UKEek orokorrean ez dute kirola adin batetik (normalean 16 urtetik) harago egiteko aukera kontutan hartzen. Ildo horretatik, gure iritzitan, UKEak helduen kiroleko beharrezan ere erantzuna emateko moduan egituratu behar dira. Horretarako, kirola heldutan egin eta ikastea sustatu behar da. Egin-eginean ere, helduek gero eta gehiagotan eskatzen dute hori. Ildo horretatik, beste mota batzuetako sustapen-jarduerak bultzatu behar dira: kirolaren inguruko kultur asteak, erakusketak eta abar.

